

MUZEUM KRESÓW W LUBACZOWIE – sprawozdanie z działalności za 2021 rok

DYREKTOR
MUZEUM KRESÓW
W LUBACZOWIE

Piotr Zubowski
Opracował

Zatwierdził

Lubaczów, czerwiec 2022 r.

Spis treści

I. WPROWADZENIE.....	3
II. ORGANIZACJA MUZEUM.....	4
III. GROMADZENIE, OPRACOWYWANIE I EWIDENCJA ZBIORÓW.	6
IV. DZIAŁALNOŚĆ WYSTAWIENNICZA.	6
V. FREKWENCJA NA WYSTAWACH.....	12
VI. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA.....	12
VII. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA.	14
VIII. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA, WYDARZENIA KULTURALNE.	17
VIII. PROMOCJA.....	20
IX. PRACE REMONTOWO-KONSERWATORSKIE.....	22
X. PRACE INWESTYCYJNE I REMONTOWE.....	23
XI. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA.....	24

I. WPROWADZENIE.

Muzeum Kresów w Lubaczowie działa na rzecz zachowania i popularyzacji dziedzictwa kulturowego ziemi lubaczowskiej oraz Kresów dawnej Rzeczypospolitej. Placówka, oprócz swojej głównej siedziby, czyli dawnego spichlerza dworskiego, mieszczącego się w Lubaczowie, obejmuje Zespół Zamkowo-Parkowy w Lubaczowie oraz dwa oddziały: Zespół Cerkiewny w Radrużu i Zespół Cerkiewny w Nowym Bruśnie. Szczególnie cenny jest pierwszy z nich, z drewnianą cerkwią pw. św. Paraskewy z końca XVI w. Walory kulturowe kompleksu sakralnego zostały docenione poprzez umieszczenie go na prestiżowej Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz na prezydenckiej liście Pomników Historii.

Muzealna kolekcja, zgodnie ze stanem na koniec 2021 r., liczy blisko **16 tys. muzealiów** i posiada zróżnicowany charakter. Są to zabytki – zgodnie z organizacją wewnętrzną Muzeum i specyfiką obiektów – przypisane do działów archeologiczno-przyrodniczego, historycznego, artystycznego, etnografii i budownictwa drewnianego. Kolekcja posiada w głównej mierze charakter regionalny, ukazując specyfikę ziemi lubaczowskiej, jako przez stulecia obszaru pogranicza, styku przestrzeni kulturowej Wschodu i Zachodu. Do kolekcji o charakterze zdecydowanie ponadregionalnym zaliczyć należy muzealia związane z funkcjonującą w Lubaczowie, w latach 1946–1992, rzymskokatolicką archidiecezją lwowską (wyposażenie liturgiczne kresowych świątyń), kolekcję tkanin, Huculiana, rzemiosło artystyczne, judaika, ikony oraz malarstwo portretowe, w tym cenną kolekcję sarmackiego malarstwa portretowego. Odrębną kolekcję tworzy polski rysunek współczesny, której początki w Muzeum sięgają lat 60. XX w., i która jest sukcesywnie rozwijana za sprawą odbywającego się od 1993 r. Triennale Polskiego Rysunku Współczesnego. Poza eksponatami zgromadzonymi w siedzibie głównej Muzeum, do muzealnej kolekcji wlicza się także zabytkowe, pochodzące z XVII–XIX w., wyposażenie cerkwi pw. św. Paraskewy w Radrużu, prezentowane in situ, w dawnej świątyni.

Podstawowymi formami działalności Muzeum, zgodnie z zapisami statutu, są gromadzenie, przechowywanie, zabezpieczanie, konserwowanie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów muzealnych. W tym kontekście placówka nabywa nowe eksponaty (poprzez dary, przekazy i zakupy), opracowuje je, poddaje konserwacji, udostępnia w ramach wystaw stałych i czasowych, prowadzi działalność edukacyjną i kulturalną, a także podejmuje prace remontowe i inwestycyjne.

Dostępność Muzeum oraz oddziału muzealnego – Zespołu Cerkiewnego w Radrużu, a także przygotowana oferta kulturalna w znaczącym stopniu uzależnione były od ostrych sanitarnych związanych z **epidemią koronawirusa SARS-CoV-2**, która wpłynęła także na czasowe zamknięcie Muzeum. W trosce o bezpieczeństwo osób zainteresowanych działaniami Muzeum, zrealizowano wiele inicjatyw w przestrzeni wirtualnej,

dających możliwość zdalnego odwiedzenia placówki, a także zdecydowanie zwiększo-
no jej obecność w mediach społecznościowych.

II. ORGANIZACJA MUZEUM.

1. Działki oraz obiekty będące w dyspozycji Muzeum, zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2021 r. (dane Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Lubaczowie).

Lubaczów

Siedziba główna Muzeum:

- działki nr: 4474, 4475/2, 4475/3, 4475/4, 4475/7, o łącznej powierzchni: 0,25 ha;
- budynki: dawny spichlerz dworski (siedziba główna Muzeum) – 1232,4 m² (pow. użytkowa), nowy budynek magazynowy (obiekt w trakcie budowy): 347,80 m² (pow. użytkowa), kotłownia i garaż – 68,80 m² (pow. użytkowa), kapliczka św. Jana Nepomucena – 6 m² (pow. zabudowy).

Zespół Zamkowo-Parkowy:

- działki nr: 4006, 4007/2, 4007/1, 4012, 4007/4, 4008, 4009, 4011, 4010, 4013, 4114 o łącznej powierzchni: 5,33 ha;
- budynki: Galeria Oficyna – 378,64 m² (pow. użytkowa), kuźnia – 35 m² (pow. zabudowy), budynek gospodarczy (wiata) – ok. 104 m² (pow. zabudowy), budynek gospodarczy (wiata) – ok. 100 m², wozownia translokowana ze Starego Dzikowa – 81,3 m² (pow. użytkowa), świetlica wiejska translokowana z Opaki (obiekt w trakcie budowy) – 83,57 m² (pow. użytkowa), kapliczka translokowana z Hurcza – ok. 4 m² (pow. zabudowy), budynek studni translokowany z Lubaczowa – ok. 10,4 m² (pow. zabudowy), lamus translokowany z Lisich Jam – 13,7 m² (pow. zabudowy).

Dawny budynek Związku Strzeleckiego (na podstawie umowy użyczenia):

- działka nr: 3662/4, o powierzchni: 0,1679 ha;
- budynki: budynek Strzelca: 966,59 m² (pow. użytkowa).

Radruż

Zespół Cerkiewny pw. św. Paraskewy – Oddział Muzeum:

- działki nr: 235, 232, 233, 171/4, 177, 219/1 o łącznej powierzchni: 1,92 ha, w tym powierzchnia cmentarzy poza obrębem murów wokół cerkwi: 0,7 ha;
- budynki: dawna cerkiew – 133 m² (pow. użytkowa), dzwonnica – 45 m² (pow. zabudowy), kostnica, tzw. Dom Diaka – 64 m² (pow. zabudowy), budynek dawnego sklepu/świetlicy – 262,28 m² (pow. użytkowa).

Nowe Brusno

Zespół Cerkiewny pw. św. Paraskewy – Oddział Muzeum:

- działki nr: 365, 364, 1564 o łącznej powierzchni: 0,54 ha;
- budynki: dawna cerkiew pw. św. Paraskewy – 93,10 m² (pow. użytkowa).

Łącznie: **19 obiektów, 8,21 ha**

2. Kadra.

Zatrudnienie w przeliczeniu na etaty na koniec 2021 r. wynosiło **21,5 etatu**, w tym: **19 pracowników zatrudnionych w pełnym oraz 6 osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy** (konserwator zabytków, główna księgowa, przewodnik muzealny – ½ etatu, specjalistka ds. administracyjnych, opiekun ekspozycji – 2/5 etatu, kustosz – 1/5 etatu). W muzeum zatrudnionych było 14 pracowników merytorycznych (opiekunowie działów, konserwator zabytków, biblioteka, przewodnicy, informatyk), 7 pracowników obsługi (opiekunowie ekspozycji, pracownicy gospodarczy/dozoru), 4 pracowników administracji (dyrektor, główna księgowa, główna specjalistka ds. administracyjnych, specjalistka ds. administracyjnych).

W 2021 r. w Muzeum 2 osoby odbyły staż zawodowy, 2 osoby były zatrudnione w ramach prac interwencyjnych.

3. Działania zrealizowane w zakresie nieruchomości:

W porozumieniu z Gminą Horyniec-Zdrój:

- przejęto zagrodę z Wólki Horynieckiej wraz z jej translokacją do Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie;
- włączono do Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie dawny greckokatolicki cmentarz parafialny z nagrobkami rzymskokatolickimi i ewangelickimi.

4. Działania zrealizowane w zakresie organizacji pracy:

- opracowano nowy regulamin organizacyjny Muzeum w związku z przyjęciem nowego statutu, uchwałą nr XXI/182/2020 Rady Powiatu w Lubaczowie z dn. 14 maja 2020 r. w sprawie nadania Statutu Muzeum Kresów w Lubaczowie, oraz wprowadzono go w życie;
- dostosowano się do sytuacji sanitarnej, w związku z obostrzeniami spowodowanymi pandemią koronawirusa SARS-CoV-2, w zakresie planowanych działań, w szczególności udostępniania wystaw, zajęć edukacyjnych oraz wydarzeń kulturalnych.

5. Działania zrealizowane w zakresie zatrudnienia:

- zatrudniono pracownika merytorycznego w Dziale Artystycznym oraz utrzymano zatrudnienie w poszczególnych działach Muzeum;

- w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy w Lubaczowie przyjęto kolejne osoby na staż zawodowy, a także zatrudniono kolejnych pracowników w ramach prac interwencyjnych.

6. Działania zrealizowane w zakresie długofalowej współpracy:

- zaangażowano się w prace programowe związane z portalem Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej oraz Konfederacją Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej, zacieśniono współpracę z twórczymi je podmiotami, m.in. Fundacją Kolegium Wigierskie, Muzeum w Jarosławiu – Kamienicą Orsettich oraz Muzeum-Zamkiem w Łańcucie (podpisanie Aktu Konfederacji 10 czerwca 2021 r. w Muzeum Dzieduszyckich w Zarzeczu;

- podpisano listy intencyjne o współpracy z Uniwersytetem Rzeszowskim oraz Akademią Sztuk Pięknych w Krakowie w zakresie wspólnego realizowania zadań statutowych.

III. GROMADZENIE, OPRACOWYWANIE I EWIDENCJA ZBIORÓW.

Zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2021 r. Muzeum posiadało w ewidencji **15 945 muzealiów własnych** (w sztukach) i **3038 depozytów**. W okresie sprawozdawczym zbiory wzbogaciły się o 47 muzealia.

W drodze **zakupu** pozyskano **13 obiektów**.

W drodze **darów** pozyskano **34 obiekty**.

Trzy obiekty trafiły do Działu Artystycznego, 30 obiektów do Działu Etnografii i Budownictwa Drewnianego, 14 obiektów znalazło się w Dziale Historycznym.

Wśród muzealiów należy wskazać m.in. prace uczestnika X Triennale Polskiego Rysunku Współczesnego, które wzbogaciły kolekcję polskiego rysunku współczesnego Muzeum, rzeźby autorstwa Władysława Dubanika, uznanego jarosławskiego artysty ludowego spokrewnionego z rodziną lubaczowskich rzeźbiarzy Janczurów oraz dokumenty i pamiątki Kresowian. Na uwagę zasługuje także szczególnie cenna odbitka „św. Michał Archanioł”, nowodruk z lat. 70. XX w. z pławowskiego ośrodka drzeworytniczego.

Poza przygotowywaniem kart muzealiów, należy wskazać na opracowanie blisko 190 obiektów, we współpracy z Samorządem Województwa Podkarpackiego, które trafiły na portal Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej. W ramach działalności bieżącej opracowywano również inne muzealia, które publikowano na stronie internetowej i w mediach społecznościowych.

IV. DZIAŁALNOŚĆ WYSTAWIENNICZA.

W przygotowanie wystaw czasowych i opiekę nad wystawami stałymi zaangażowani byli wszyscy pracownicy merytoryczni, jak również pracownicy obsługi: kwerendy w zbiorach własnych i innych muzeów, nagrywanie wywiadów, scenariusze wystaw, wypożyczenia i zwroty eksponatów, opracowanie graficzne, montaż i demontaż, oprowadzanie po wystawach, przygotowanie i realizacja lekcji muzealnych, opieka nad ekspozycjami, utrzymanie czystości.

W okresie sprawozdawczym Muzeum udostępniło zwiedzającym: **4 wystawy stałe** w siedzibie głównej Muzeum, **9 wystaw czasowych** własnych i zewnętrznych w siedzibie głównej i Galerii Oficyna w Lubaczowie oraz w budynku muzealnym w Zespole Cerkiewnym w Radrużu. Udostępniano zwiedzającym także **wnętrze cerkwi pw. św. Paraskewy w Radrużu i całe otoczenie cerkiewne.**

1. Wystawy stałe:

a) *Dzieje ziemi lubaczowskiej.*

Wystawa ukazuje dzieje Lubaczowa i powiatu lubaczowskiego w okresie od czasów najdawniejszych po współczesność. Znaczna część wystawy poświęcona jest pradziejom osadnictwa, lokacji Lubaczowa oraz rozwojowi rzemiosła i handlu w okresie staropolskim, okres zaborów oraz problematykę drogi Polaków do niepodległości. Osobny dział stanowi kampania wrześniowa 1939 roku, okupacja sowiecka i niemiecka. Końcowa część wystawy ukazuje historię regionu w 2 połowie XX w. aż po najważniejsze wydarzenie w powojennej historii miasta – wizytę papieża Jana Pawła II w Lubaczowie (2–3 czerwca 1991r.).

b) *Kultura wsi lubaczowskiej.*

Wystawa obrazuje podstawowe dziedziny życia mieszkańców wsi podlubaczowskiej w końcu XIX i na początku XX w.: od prostych form gospodarki po produkcję i przetwórstwo zbóż. W dalszej kolejności ukazano przykłady lokalnych rzemiosł wiejskich i małomiasteczkowych. Kulturę życia codziennego przedstawiono w postaci aranżacji izby chłopskiej. Osobne miejsce zajmuje sztuka miejscowych twórców ludowych i amatorskich oraz lokalna plastyka obrzędowa (kolekcja pisanek).

c) *Dziedzictwo Kresów.*

Wystawa nawiązuje do wielonarodowego dziedzictwa Kresów ze szczególnym uwzględnieniem społeczności polskiej, ruskiej (ukraińskiej) i żydowskiej. W części poświęconej sztuce sakralnej eksponowane jest malarstwo (XVIII–XIX w.), w tym malarstwo ikonowe (XVII–XX w.), rzeźba (XVIII–XIX w.) oraz rzemiosło artystyczne. W części poświęconej Kościołowi greckokatolickiemu prezentowane są krzyże i figury kamienne z przełomu XIX i XX w., wykonane w ośrodku kamienniarstwu w Bruśnie Starym, oraz kolekcja żelaznych krzyży cerkiewnych z XVIII, XIX i początku XX w.

d) *Portret reprezentacyjny i epitafijny.*

Malarstwo portretowe sarmackie występujące w zbiorach Muzeum Kresów w Lubaczowie związane jest z wybitnymi osobistościami uczestniczącymi w życiu rycerskim i obywatelskim kraju. Zgromadzone portrety reprezentują układy formalne i treściowe szeroko spopularyzowane i występujące kiedyś w galeriach antenatów zdobiących wiele dworów i pałaców, klasztorów i kościołów. Kultura sarmacka w sposób szczególny znajdowała swój plastyczny wyraz w malarstwie portretowym, na który miał wpływ polski strój narodowy: szlachecka delia, kontusz, uczesanie czy elementy uzbrojenia wojskowego. U swojego początku portret sarmacki przyjął dwie formy najbardziej dla niego wówczas charakterystyczne: typ reprezentacyjny, ukazujący postać w całej lub półpostaci, z symbolicznie potraktowanym skrótem pałacowego wnętrza i okazaną oznaką urzędu oraz herbami określającymi ród i koligacje. Bardzo popularnym w okresie sarmatyzmu był także portret trumienny i epitafijny, który miał za zadanie przedstawić i upamiętnić zmarłego.

2. Wystawy czasowe własne i zewnętrzne:

a) *Drewniane cerkwie – ukryte skarby wspólnej turystyki regionu Karpat.*

Budynek muzealny w Zespole Cerkiewnym w Radrużu, 14 marca – 18 czerwca 2021 r.

Na wystawie zostały zaprezentowane fotografie Krystiana Kłysewicza, Marka Kuziemskiego, Tomasza Michalskiego, Tomasza Mielnika i Alicji Mróz (Polska) oraz Ołeha Chawawczaka, Serhija Denysenki, Roberta Dowhanycza, Serhija Hudaka i Jurija Kryliwca (Ukraina), prezentujące cerkwie z terenu powiatu lubaczowskiego oraz Zakarpacia. Fotografie powstały w ramach projektu „Drewniane cerkwie – ukryte skarby wspólnej turystyki regionu Karpat”, realizowanego przez Muzeum Kresów w Lubaczowie i Agencję Rozwoju Regionalnego i Współpracy Transgranicznej „Zakarpacie” Obwodu Zakarpackiego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2014–2020.

Celem projektu były wspólne, polsko-ukraińskie działania mające na celu promocję i ochronę materialnego dziedzictwa regionu Karpat, a w szczególności drewnianej architektury cerkiewnej. Jest to niezwykle istotny element krajobrazu kulturowego zarówno na Zakarpaciu (Ukraina), jak i w powiecie lubaczowskim, o ogromnym i wciąż nie do końca wykorzystanym potencjale dla rozwoju turystyki.

b) *Peek-a-boo. Polska ilustracja dla dzieci.*

Galeria Oficyna w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie, 15 maja – 15 września 2021 r.

Wystawa była zaproszeniem do magicznego świata ilustracji książkowej i okazją stania się jego częścią. Na ekspozycji – na której uchwycono innowacyjność formy, artystyczną ekspresję, różnorodność i pomysłowość 15 polskich artystów – można było spotkać wielkoformatowych bohaterów, ukrytych na co dzień na niewielkich kartach książek. To zaproszenie skierowane do dzieci, ale także do dorosłych. Trudno przecenić znaczenie książek w rozwoju dziecka. To dzięki książce dziecko po raz pierwszy styka się ze sztuką, z literaturą i z obrazem. Dlatego tak ważne jest, by książki, które są proponowane dzieciom, były zaprojektowane mądrze i pięknie, tak by inspirować, pobudzać wyobraźnię, rozwijać wrażliwość, kształtować zmysł estetyczny, a także zachęcać do stawiania pytań i szukania odpowiedzi.

Na wystawie zostały zaprezentowane ilustracje autorstwa takich artystów jak: Edgar Bąk, Katarzyna Bogucka, Iwona Chmielewska, Robert Czajka, Emilia Dziubak, Małgorzata Gurowska, Monika Hanulak, Marta Ignerska, Marianna Oklejak, Paweł Pawlak, Ola Płocińska, Dawid Ryski, Piotr Socha, Studio Acapulco (Agata Dudek i Małgorzata Nowak) oraz Marianna Sztyma.

Autorką i kuratorką wystawy była Ewa Solarz, a autorem opracowania graficznego wystawy Robert Czajka.

c) *Dotknąć niepojętego. Ikony. Sebastian Niestój.*

Budynek muzealny w Zespole Cerkiewnym w Radrużu, 3 lipca – 12 września 2021 r.

Na wystawie zostały zaprezentowane powstałe współcześnie ikony, których twórcą jest krakowski ikonograf Sebastian Niestój, pochodzące ze zbiorów prywatnych, a także z prawosławnych cerkwi pw. Świętych Kosmy i Damiana w Zapałowie oraz pw. Świętej Trójcy w Tarnogrodzie. Ikony zostały zestawione z pracami autorstwa ikonopisarki Agnieszki Teklińskiej-Cichy, która, podobnie jak Sebastian Niestój, związana jest z Pracownią Ikonograficzną przy Parafii Prawosławnej w Krakowie, a także z zabytkowymi ikonami ze zbiorów Muzeum Kresów w Lubaczowie. Poza ikonami na wystawie znalazł się także warsztat ikonopisarza, narzędzia i materiały, z których korzysta w codziennej pracy.

d) *39 Pułk Piechoty Strzelców Lwowskich. Garnizon w Lubaczowie.*

Rynek miasta Lubaczowa, 24 lipca – 15 sierpnia 2021 r.

Wystawa plenerowa, w przestrzeni lubaczowskiego Rynku, zaprezentowała historię 39. Pułku Piechoty Strzelców Lwowskich, a w szczególności II i III batalionu tej formacji, które stacjonowały w Lubaczowie. Na ekspozycji można było zobaczyć archiwalne fotografie i dokumenty, zdigitalizowane muzealia ze zbiorów Muzeum Kresów w Lubaczowie, a także prześledzić miejsca i zachowane obiekty, związane z międzywojennym garnizonem Wojska Polskiego w Lubaczowie.

Wystawa planowana była jednym z wydarzeń towarzyszących w ramach programu „Przestrzeń Dziedzictwa”, organizowanego przez Samorząd Województwa Podkarpackiego, którego głównym celem było stworzenie muralu 39. Pułku na elewacji Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lubaczowie.

e) *Najdalsza Polska. Szczecin 1945-1948*

Rynek miasta Lubaczowa, 24 czerwca – 23 lipca 2021 r.

Plenerowa ekspozycja to wspólna inicjatywa Archiwum Państwowego, Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” we Wrocławiu, która miała na celu uczczenie 75. rocznicy włączenia metropolii nad Odrą w skład państwa polskiego. Jej autorzy ukazują, jak odmienne – choć nie mniej burzliwe od losów pozostałej części Polski – były początki powojennego życia Polaków na tych ziemiach. Wystawa podzielono na rozdziały tematyczne, wśród których znalazły się m.in. geneza postulatów oparcia granic Polski na Odrze, losy Polaków wywiezionych przez Niemców w czasie wojny na roboty do Szczecina, realia sowieckiej obecności w Szczecinie, transfer ludności polskiej z Kresów na Pomorze Zachodnie, budowa życia Kościoła katolickiego.

Wystawa jest wielowątkową opowieścią o budowaniu państwowości, tworzeniu instytucji kultury i odbudowie gospodarki morskiej. W wyniku wojny Szczecin stał się miastem granicznym, ale, jak pokazała późniejsza historia, przez kluczowy wkład w powstanie „Solidarności” przyczynił się do obalenia żelaznej kurtyny.

Wystawa została udostępniona bezpłatnie Muzeum Kresów w Lubaczowie, dzięki uprzejmości Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”.

f) *Skrojone przeszłością. Wystawa malarstwa i ludowej makatki inspirowana kulturą i modą XIX-wieczną.*

Siedziba główna Muzeum Kresów w Lubaczowie, 17 października – 14 listopada 2021 r.

„Skrojone przeszłością” to wystawa malarstwa i ludowej makatki inspirowana kulturą i modą XIX-wieczną. Złożył się na nią cykl pt.: „Obyczaj wyszyty tradycją”, który miał na celu propagowanie piękna polskich obrzędów religijnych, obyczajów i tradycji. Wykorzystanie elementów rzeszowskiego stroju ludowego w kompozycjach malarskich, tak charakterystycznego dla danego obszaru Podkarpacia miało za zadanie przybliżyć oglądającym piękno detali i ludowego folkloru. Projekt skupił się na zapisie tradycji Podkarpacia za pomocą sztuki i rzemiosła. Do realizacji kompozycji malarskich posłużyły elementy rekonstrukcji kobiecego stroju rzeszowskiego z Muzeum Etnograficznego w Rzeszowie, kostium ludowy stylizowany na modę krakowską, używany współcześnie przez Koło Gospodyń Wiejskich w Błędowej Tyczyńskiej oraz stroje stworzone przez autorkę inspirowane ubraniami ludowymi. Na wystawie prezentowane są również prace z po-

przedniego cyklu pt. „Kobieta pod kloszem?”, który nawiązuje do sytuacji kobiet w XIX w., czy też obrazy przedstawiające gorset napoleoński i wiktoriański, namalowane na podstawie rekonstrukcji krawieckiej autorki.

Projekt był realizowany w ramach Stypendium Marszałka Województwa Podkarpackiego w roku 2021.

g) *Bruśnieńskie krzyże przydrożne. Historia w kamieniu.*

Budynek muzealny w Zespole Cerkiewnym w Radrużu, 25 września – 20 października 2021 r.

Wystawa została stworzona we współpracy Towarzystwa Tradycji Akademickiej oraz Muzeum Kresów w Lubaczowie. Wydarzenie było pokłosiem spotkania Tomasza Stelmaskiego, artysty fotografika z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, z Grzegorzem Ciecką – zamieszkałym w Horyńcu-Zdroju regionalistą i pasjonatem kamieniarstwa bruśnieńskiego. Organizatorem i koordynatorem projektu był Daniel Potkański.

Wystawa czarno-białych fotografii wykonanych techniką tradycyjną była okazją do spojrzenia na bruśnieńską kamieniarkę w ostrym, surowym świetle. Chropowatość faktury kamienia została podkreślona przez żywą obecność bruśnieńskich rzeźb w przestrzeni wystawy.

Ekspozycja została zaplanowana jako element projektu „Fenomen sztuki kamieniarskiej ze Starego Brusna na Roztoczu”, a jej realizacja była możliwa dzięki pozyskaniu środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „EtnoPolska 2021”.

h) *Kolor. Struktura. Światło. Tkanina unikatowa. Dorota Grynczel, Anna Hlebowicz, Zygmunt Łukasiewicz.*

Galeria Oficyna w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie, 23 października – 31 grudnia 2021 r.

Wystawa powstała we współpracy z Galerią TEST w Warszawie działającą pod egidą Mazowieckiego Instytutu Kultury.

W latach 70. Dorota Grynczel i Zygmunt Łukasiewicz studiowali w Pracowni Tkaniny profesora Wojciecha Sadleya, a potem pracowali razem na warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. W latach 2012–2016 Grynczel była dziekanem Wydziału Malarstwa, zaś Łukasiewicz do dziś prowadzi farbiarnię w Katedrze Tkaniny na macierzystej uczelni. W latach 2015–2019 w Pracowni Tkaniny doktorantka Anna Hlebowicz, we współpracy z Dorotą i Zygmuntem, wspomagała działania edukacyjne pracowni. Poprzez obrazy Doroty Grynczel można odkryć, że językiem najbardziej skomplikowanych rytmów kosmicznej natury może być geometria. Światłoczułe tkaniny Artystki i system znaków plastycznych zaczerpniętych z mądrości kształtującej naturę nasuwają pytania o siłę powodującą ist-

nienie formy i doskonałość przyrodniczego ładu. Subiektywne inspiracje kosmiczne Łukasiewicza, płaszczyzny niekiedy zdynamizowane kształtem wytkanym po skosie oraz haptyczność tkanin osadzają percepcję widza pomiędzy mikrokosmosem a przestrzenią makroświata, rozbudzając ciekawość o granice ludzkiego rozumu i pojmowania. Zamknięte w geometryczny kształt obrazy Anny Hlebowicz, monochromatyczne, oszczędne, o szarym, błękitnym świetle, niczym „łagodne oko błękitu” z wiersza Norwida, wywołują zadumę nad istotą trwania podmiotów w świecie oraz tworzą mentalną przestrzeń pełną refleksji o nieosiągalności ideału. Dla każdego z Artystów zasadniczymi komponentami ich twórczej wizji jest światło, kolor oraz struktura. Uporządkowanie, a zarazem pulsujące zawirowania w obrębie faktury, wrażliwość na gradacje barwy, a wreszcie gra formalna i symboliczna pomiędzy światłem „wytkanym” a zewnętrznym, oświetlającym tkaninę – to wspólna przestrzeń twórczej eksploracji oraz punkt wyjścia do budowania dialogu z widzem.

i) Roztocze – wciąż wracam. Rysunki Andrzeja Pellera.

Budynek muzealny w Zespole Cerkiewnym w Radrużu, 21 listopada – 28 lutego 2021 r.

Wystawa „Roztocze – wciąż wracam”, na którą złożyły się rysunki krakowskiego artysty Andrzeja Pellera, wieloletniego pracownika Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, była efektem zauroczenia historią Kresów, których niewątpliwą perłą jest Roztocze. Wybrane na wystawę prace są rysunkami z trzech cykli: „Kamieniarstwo bruśnieńskie”, „Roztoczańskie opowieści” i „Kresy”. Rysunki pierwszego cyklu przedstawiały wybrane krzyże bruśnieńskie na ziemi lubaczowskiej. Na drugi i trzeci złożyły się prace, mówiące o tym, co działo się na tych ziemiach w przeszłości, oraz wybrane ilustracje z „Trylogii” Henryka Sienkiewicza, którą to Andrzej Peller zafascynowany jest od młodości.

V. FREKWENCJA NA WYSTAWACH.

W 2021 r. Muzeum Kresów w Lubaczowie wraz z Zespołem Cerkiewnym w Radrużu odwiedziło łącznie **14 293 osoby**, przy czym liczba odbiorców oferty Muzeum – biorąc pod uwagę działania w przestrzeni Internetu – była o wiele wyższa.

Siedzibę główną Muzeum Kresów w Lubaczowie odwiedziło łącznie 3433 osoby, Zespół Cerkiewny w Radrużu łącznie 10 860 osób. Zespół Cerkiewny w Nowym Brusnie, drugi z oddziałów Muzeum Kresów w Lubaczowie, był nieczynny dla zwiedzających (frekwencja nie jest ewidencjonowana).

VI. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA.

Z uwzględnieniem różnych nośników i form prezentacji.

1. Publikacje wydane nakładem Muzeum:

- a) Dąbrowski Grzegorz, *Folis Konstantyna I*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: maj 2021 r.;
- b) *Drewniane cerkwie – ukryte skarby wspólnej turystyki regionu Karpat / Wooden Churches – the hidden giants of common tourism destination Carpathians / Дерев'яні церкви – приховані скарби спільного туристичного регіону Карпат* [katalog wystawy], red i wstęp: Piotr Zubowski, Lubaczów 2021;
- c) *Krzyże bruśnieńskie w rysunku Andrzeja Peller* [kalendarz muzealny na 2022 r.], Lubaczów 2021;
- d) Mazur Janusz, *Jednodniówka na koniec i początek nowego roku*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: styczeń 2021 r.;
- e) Mazur Janusz, *Kolejny obiekt zabytkowy w „Przygródku”*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: maj 2021 r.;
- f) Mazur Janusz, *Krzyże bruśnieńskie w rysunkach Andrzeja Peller* [tekst do kalendarza Muzeum Kresów w Lubaczowie na 2022 r.], Lubaczów 2021 r.;
- g) Mazur Janusz, *Na ratunek drewnianej zagrody z Wólki Horynieckiej*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: grudzień 2021 r.;
- h) Mazur Janusz, *Nowe oblicze świetlicy z Opaki*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: grudzień 2021 r.;
- i) Mazur Janusz, *Odnaleziono cenny depozyt z czasów pierwszej „Solidarności”*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: grudzień 2021 r.;
- j) Mazur Janusz, *Reminiscencje z „Tłoki ciesielskiej” w Ciechanowcu*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: listopad 2021 r.;
- k) Mazur Janusz, *Tragiczne wydarzenie sprzed 88 lat*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: styczeń 2021 r.;
- l) Mazur Janusz, *Z kresowej biblioteki. Dary wprost z Berlina*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: marzec 2021 r.;
- m) Mazur Janusz, *Zespół Cerkiewny pw. św. Paraskewy w Nowym Bruśnie*, Lubaczów 2021;
- n) Mazur Janusz, *Zmarł nestor regionalistów*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: czerwiec 2021 r.;
- o) Sałek Dariusz, *Kpt. Władysław Ważny ps. „Tygrys”*, artykuł w mediach społecznościowych Muzeum, data publikacji: październik 2021 r.;
- p) Sałek Dariusz, *Losy Sybiraków w oparciu o list Rudolfa i Kazimierzy Grinów z Miłkowa roku wywiezionych do Besarabii w 1941 r.*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: marzec 2021 r.;
- q) Sałek Dariusz, *1 marca – Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: marzec 2021 r.

2. Publikacje pracowników zewnętrzne:

- a) *Bruśnieńskie krzyże przydrożne. Historia w kamieniu* [katalog wystawy wydany przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego i Towarzystwo Tradycji Akademickiej, we współpracy z Muzeum Kresów w Lubaczowie], teksty: Grzegorz Ciećka, Daniel Potkański, Tomasz Stelmaski, fotografie: Tomasz Stelmaski, Warszawa–Radruż 2021;
- b) *Kolor. Struktura. Światło. Dorota Grynczel, Anna Hlebowicz, Zygmunt Łukasiewicz* [katalog wystawy wydany przez Galerię Test, Mazowiecki Instytut Kultury, we współpracy z Muzeum Kresów w Lubaczowie], Warszawa 2021;
- c) Kubrak Barbara, *Cudeńko z Korca*, „Lubaczów 2021” [Jednodniówka Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej i Urzędu Miasta w Lubaczowie], Lubaczów 2020, s. 77–78.
- d) Mazur Janusz, *Podniebne krzyże radrużańskie*, „Gazeta Horyniecka”, nr 57, październik 2021, s. 19–22;
- e) Mazur Janusz, *Wieża radrużańska*, „Gazeta Horyniecka”, nr 56, luty 2021, s. 17–20;
- f) Stępień Krzysztof, *Nowe Brusno na nowo odkryte*, „Lubaczów 2021” [Jednodniówka Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej i Urzędu Miasta w Lubaczowie], Lubaczów 2020, s. 84–87;
- g) Warmińska-Mazurek Katarzyna, *Designerski „must have” z przedwojnia. Kilimy ze zbiorów Muzeum Kresów w Lubaczowie*, artykuł przygotowany dla portalu „Historia: poszukaj”, data publikacji: listopad 2021 r.
- h) Żurek Mateusz, *„In Between? – Neighbours Meet in the Borderlands” na pograniczu polsko-ukraińskim*, „Lubaczów 2021” [Jednodniówka Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej i Urzędu Miasta w Lubaczowie], Lubaczów 2020, s. 79–84.

VII. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA.

1. Priorytety badawcze.

Wśród priorytetów badawczych, wzorem lat ubiegłych, znalazły się badania dotyczące historii, architektury i sztuki regionu lubaczowskiego i dawnych Kresów Rzeczypospolitej. Wśród nich wyróżnić należy główne tematy:

- a) Wyznania na Kresach – opracowanie ścieżki tematycznej w ramach Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej, stworzonego przez Samorząd Województwa Podkarpackiego;
- b) Historia Wojska Polskiego, kontekst lubaczowski – prace związane z historią 39. Pułku Piechoty Strzelców Lwowskich, historią formacji wojskowych na ziemi lubaczowskiej od I do końca II wojny światowej, postacią płk Stanisława Dąbka;

- c) Drewniana architektura cerkiewna, kamieniarstwo bruśnieńskie i kultura ludowa pogranicza polsko-ukraińskiego – badania wynikające z zaangażowania pracowników Muzeum w projektach międzynarodowych *Drewniane cerkwie – ukryte skarby wspólnej turystyki regionu Karpat* i *EduGame. Innowacyjne narzędzia edukacyjne do zarządzania ochroną dziedzictwa – grywalizacja w procesie dydaktycznym*, a także z planami wystawienniczymi.

2. Sesje, konferencje, seminaria oraz inna działalność naukowa pracowników na terenie Muzeum:

- a) Dąbrowski Grzegorz, Fortuna-Marek Anna, Zubowski Piotr, Współpraca przy przygotowaniu modelu funkcjonowania, zarządzania i finansowania muzeum na potrzeby projektu: *EduGame. Innowacyjne narzędzia edukacyjne do zarządzania ochroną dziedzictwa – grywalizacja w procesie dydaktycznym*;
- b) Dąbrowski Grzegorz, Opracowanie naukowe depozytu długoterminowego IAiE PAN w Krakowie (nr inw. ML/Arch/186 - ML/Arch/193);
- c) Konferencja *Lubaczów w drodze do niepodległości* przygotowana przez Powiatowe Centrum Kultury w Lubaczowie, we współpracy z Muzeum, 3 października 2021 r.;
- d) Mazur Janusz, 15 wyjazdów terenowych na terenie powiatu lubaczowskiego w związku pracami badawczymi oraz pozyskiwaniem nowych eksponatów (m.in.: Radruż, Nowe Brusno, Stare Sioło, Narol, Płazów, Ruda Różaniecka, Wołka Horyniecka);
- e) Mazur Janusz, 7 konsultacji naukowych w zakresie: historia i kultura powiatu lubaczowskiego, dzieje poszczególnych miejscowości, zabytki architektury drewnianej, sakralnej i dworskiej, kultura ludowa, zabytki nagrobne i przydrożne – kamieniarstwo bruśnieńskie; ikonografia architektury cerkiewnej; dzieje apteki Żymirskich w Lubaczowie; zabytki rzemiosła artystycznego; tradycyjna obrzędowość i kultura wsi lubaczowskiej, folklor okolic Lubaczowa;
- f) Mazur Janusz, *Cerkiew w Nowym Bruśnie: reaktywacja*, Seminarium Akademii Dziedzictwa Kresów, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 10 sierpnia 2021 r.;
- g) Mazur Janusz, *Fascynacje cerkiewne Jarosława Giemzy*, Spotkanie promocyjne wokół albumów: „Roztocze” i „Cerkwie w Polsce południowo-wschodniej”, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 24 października 2021 r.;
- h) Mazur Janusz, Nadzór, we współpracy z Pracownią Konserwatorską Muzeum, nad pracami konserwatorsko-renowacyjnymi drewnianej (stolarka okienna i drzwiowa) świetlicy z Opaki (ok. 1930 r.) w Zespole Zamkowo-Parkowym (Park Historyczno-Etnograficzny „Przygródek”);
- i) Mazur Janusz, *Od Radruża do Radruża. Przegląd zabytków drewnianej architektury cerkiewnej okolic Lubaczowa (XVI-XX w.)*, Workshop pt.: *Drewniana architektura*

- sakralna w Polsce i w Ukrainie – możliwości ochrony oraz wykorzystania w turystyce dziedzictwa kulturowego regionu Karpat*, Muzeum Kresów w Lubaczowie, 15 stycznia 2021 r.;
- j) Mazur Janusz, *Ślady wyprawy na czambuły tatarskie w 1672 r. w okolicach Lubaczowa*, Sesja popularnonaukowa „Kresy najbliższe”, w ramach „Festiwalu Dziedzictwa Kresów 2021”, Muzeum Kresów w Lubaczowie, 15 lipca 2021 r.;
 - k) Mazur Janusz, *Udział w translokacji trzech obiektów drewnianego budownictwa (badania, inwentaryzacja rysunkowa i fotograficzna, oznaczenie i prace rozbiórkowe): stodoły małomiasteczkowej z ul. 3 Maja 20 w Lubaczowie (ok. 1930 r.) na teren Zespołu Zamkowo-Parkowego w Lubaczowie (Park Historyczno-Etnograficzny „Przygródek”), zagrody nr 19 w Wólce Horynieckiej (dom z k. XIX w. i stodoła z l. 20. XX w.) na teren Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie;*
 - l) Organizacja, we współpracy z Europejską Siecią Pamięć i Solidarność, Ośrodkiem „Pamięć i Przyszłość” oraz Centrum Dialogu i Porozumienia Europejskiego w Iwanofrankiwsku międzynarodowego seminarium dla studentów „*In Between? – Neighbours Meet in the Borderlands*” na pograniczu polsko-ukraińskim, wrzesień 2021 r.;
 - m) Sałek Dariusz, 14 kwerend w zbiorach Muzeum Kresów w Lubaczowie związanych m.in. z upamiętnieniem powstańca styczniowego Ludwika Tarnawieckiego (dla potrzeb własnych Muzeum), murałem 39 ppsl, wizytą papieża Jana Pawła II w Lubaczowie, (Centrum Kultury w Lubaczowie), map z 2 poł. XVIII w. i XIX w., zbiorów i fotografii płk. Stanisława Dąbka, apteki w Lubaczowie, ikonografii dot. okupacji sowieckiej w Lubaczowie, kapliczki w Łówczy, żołnierza Tadeusz Kruk z Oleszyc oraz przysiółka Kornagi;
 - n) Sałek Dariusz, 7 konsultacji naukowych związanych m.in. z murałem 39 Pułku Piechoty Strzelców Lwowskich, projektem i treścią tablicy informacyjnej dotyczącej pułku, ikonografii dotyczącej ludności żydowskiej w Lubaczowie (w związku z Festiwalem Dziedzictwa Kresów), historią miejscowości Bircza, historią ziemi lubaczowskiej w związku z przygotowaniem spektaklu przez Teatr „Migro” z Krakowa, przysiółków Kuryle, Grochy i Żuki w związku z pracą nad filmem dokumentalnym (Stowarzyszenie Geoturystyczne Roztocze Wschodnie);
 - o) Seminarium w ramach Akademii Dziedzictwa Kresów *Dziedzictwo kultury ludowej w programie Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej*, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 10 sierpnia 2021 r.;
 - p) Sesja poświęcona 39. Pułkowi Piechoty Strzelców Lwowskich, w ramach współpracy z Samorządem Województwa Podkarpackiego, siedziba główna Muzeum, 25 lipca 2021 r.;
 - q) Sesja pt. *Drewniana architektura sakralna w Polsce i w Ukrainie – możliwości ochrony oraz wykorzystania w turystyce dziedzictwa kulturowego regionu Karpat* [zorga-

nizowana w ramach projektu *Drewniane cerkwie – ukryte skarby wspólnej turystyki regionu Karpat*, w formule zdalnej], 15 stycznia 2021 r.;

- r) Sesja pt. *Kresy najbliższe* [w ramach Festiwalu Dziedzictwa Kresów, siedziba główna Muzeum], 15 lipca 2021 r.;
- s) Sesja pt. *Spotkania z kulturą żydowską*, [w ramach Festiwalu Dziedzictwa Kresów, siedziba główna Muzeum], 18 lipca 2021 r.;
- t) Współpraca z Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej przy organizacji II Międzynarodowego Sympozjum „Drewniane cerkwie obszaru Karpat i wschodniego pogranicza” w dniach 5–6 listopada 2021 r. [Muzeum przygotowało objazd badawczy po Zespole Cerkiewnym w Radrużu i Zespole Cerkiewnym w Nowym Bruśnie w dn. 6 listopada 2021 r.];
- u) Wykład online dr Anny Wilk, *Łemkowie – historia i tożsamość*, wydarzenie towarzyszące wystawie „Dotknąć niepojętego. Ikony. Sebastian Niestój”, 14 sierpnia 2021 r.
- v) Zubowski Piotr, Żurek Mateusz, zorganizowanie projektu badawczego, we współpracy z Ośrodkiem „Pamięć i Przyszłość, pn. *Od nowa – przypadek ziemi lubaczowskiej* (listopad–grudzień 2021 r.), którego celem było nagranie relacji mieszkańców powiatu lubaczowskiego pamiętających okres II wojny światowej i odnalezienia się w nowej, powojennej rzeczywistości.

3. Wykłady oraz inna działalność naukowa pracowników poza Muzeum:

- a) Kubrak Barbara, Sałek Dariusz, Warmińska-Mazurek Katarzyna, Współpraca z portalem „Historia: poszukaj” Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów w zakresie przygotowania artykułów na temat zbiorów Muzeum;
- b) Mazur Janusz, udział w szkole letniej „Tłoka Ciesielska”, Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu, 19–30 lipca 2021 r.;
- c) Zubowski Piotr, zaangażowanie w realizację spotkań Akademii Dziedzictwa Kresów i Konfederacji Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej [wybrany na przewodniczącego Komitetu Konfederacji];
- d) Zubowski Piotr, udział w spotkaniu autorskim wokół książki *Rówieśnicy Niepodległej. 100 lat historii Polski z perspektywy najstarszych Polaków* wydanej przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”, Miejska Biblioteka Publiczna w Lubaczowie, 15 listopada 2021 r.;
- e) Zubowski Piotr, udział w Posiedzeniu Międzynarodowej Rady Konserwatorskiej, Miejsca Światowego Dziedzictwa *Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat*, Rzeszów, Turzańsk, Komańcza, Sanok, 15–17 listopada 2021 r.

VIII. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA, WYDARZENIA KULTURALNE.

W okresie sprawozdawczym Muzeum było organizatorem **67 działań edukacyjnych**: 26 lekcji muzealnych, 5 warsztatów i 4 konkursów. Inicjatywy skierowane zostały do różnych grup docelowych: dzieci i młodzieży szkolnej, dorosłych, osób indywidualnych oraz rodzin z dziećmi i grup zorganizowanych.

Tematyka zajęć związana była z wystawami stałymi i czasowymi Muzeum, nawiązywała do programu edukacji regionalnej, dziedzictwa Kresów, tematów z zakresu historii sztuki i zagadnień plastycznych.

Podstawowy trzon edukacji muzealnej stanowiły programy: *Przystanek Kresy*, *Przed-szkolak na szlaku muzealnych przygód*, *Świąteczne klimaty*, *Ferie w muzeum* oraz *Wakacje w muzeum*. Muzeum przygotowało także ofertę edukacyjną *Muzeum online*. Złożyły się na nią propozycje warsztatów plastycznych oraz zabawy edukacyjne: zagadki, łami-główki i kolorowanki, które opracowano w oparciu o zbiory muzealne.

W ramach działalności edukacyjnej Muzeum współpracowało z instytucjami oświato-wymi i kulturalnymi na terenie powiatu lubaczowskiego i województwa podkarpackie-go.

1. Przykłady tematów i lekcji muzealnych:

- a) *Peek-a-boo. Polska ilustracja dla dzieci*, opr. Barbara Kubrak,
- b) *Kilka słów o Lubaczowie. Akwarele Mariana Kopfa*, opr. Barbara Kubrak,
- c) *Sztuka patrzenia? Analiza dzieła sztuki*, opr. Barbara Kubrak,
- d) *39 Pułk Piechoty Strzelców Lwowskich*, opr. Dariusz Sałek,
- e) *Powstanie styczniowe. Bitwy pod Kobylanką*, opr. Dariusz Sałek,
- f) *Jak to z garnkiem było*, opr. Grzegorz Dąbrowski.

2. Konkursy:

a) **Żywe obrazy.**

Konkurs online dla wszystkich zainteresowanych, którego celem było przebranie się za wybrany obraz, wybraną postać z obrazu i uwiecznienie tego na fotografii. Szczególnie zachęcaliśmy do wybrania obrazu z muzealnej kolekcji.

b) **Rysuj w muzeum.**

Konkurs był propozycją dla dzieci i młodzieży do wykonania prac rysunkowych inspirowanych pracami uczestników X Triennale Polskiego Rysunku Współcze-snego.

c) **Uliczne portrety – czyli o tych, którzy tworzyli historię twojego miasta.**

Konkurs zorganizowany przez Centrum Kulturalne w Przemyślu, którego Mu-zeum Kresów w Lubaczowie, razem z Muzeum Regionalnym w Dębicy i Muzeum Historycznym w Sanoku, było partnerem instytucjonalnym. Celem konkursu było przygotowanie prac przez uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych na temat ważnych postaci dla historii lokalnej. Jednym z jurorów w konkursie był Dariusz Sałek z Działu Historycznego Muzeum.

d) **Drewniane cerkwie – ukryte skarby wspólnej turystyki regionu Karpat.**

Konkurs zorganizowany wokół wystawy i projektu pod tym samym tytułem, przygotowanych w ramach programu PLBYUA. Zadaniem uczestników konkursu było rozpoznawanie wybranych detali cerkwi na terenie powiatu lubaczowskiego.

3. Panele, debaty, spotkania, mające charakter edukacyjny:

- a) Cykl wydarzeń – wędrowki z questem, spacery miejskie, wystawa, seminarium, spektakl teatralny – związanych z **odsłonięciem muralu 39 Pułku Piechoty Strzelców Lwowskich**, powstałego dzięki wsparciu Samorządu Województwa Podkarpackiego, z inicjatywy Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lubaczowie, przy wsparciu m.in. Muzeum Kresów w Lubaczowie, w ramach programu „Przestrzeń Dziedzictwa”;
- b) **Jak powstaje ikona** – spotkanie z Sebastianem Niestojem z zakresu praktycznych aspektów pracy ikonografa (narzędzia, materiały), zorganizowane jako wydarzenie towarzyszące wystawie „Dotknąć niepojętego. Ikony. Sebastian Niestój”, 21 sierpnia 2021 r.;
- c) **Spotkania z kulturą turecką** – cykl wydarzeń, na które złożyły się wykłady i pokazy filmów, warsztaty malowania techniką ebru, pokaz parzenia kawy po turecku wraz z degustacją tureckich słodczy, spektakl teatralny „Opowieści między kulturami”, wydarzenie zorganizowano w ramach Festiwalu Dziedzictwa Kresów, Zespół Cerkiewny w Radryżu, 5–7 sierpnia 2021 r.;
- d) **Spotkanie autorskie z Robertem Gmiterkiem wokół książki „Na Roztoczu – przewodnik metaforyczny”**, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 15 października 2021 r.
- e) **Spotkanie autorskie z Krystianem Kłysewiczem i Tomaszem Michalskim wokół albumu „Roztocze” oraz Kamilem Paluszkiem wokół albumu „Cerkwie w Polsce południowo-wschodniej”**, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 24 października 2021 r.
- f) **Rozmowy na pograniczu** – zainicjowanie cyklu spotkań w Zespole Cerkiewnym w Radrużu poruszających szeroko pojętą problematykę pogranicza, ze szczególnym uwzględnieniem pogranicza polsko-ukraińskiego – pierwsze spotkanie odbyło się 11 grudnia 2021 r., z udziałem prof. Janusza Smazy, Szymona Modrzejewskiego, Filipa Modrzejewskiego, Daniela Potkańskiego, Tomasza Stelmaskiego, Iwana Szczurki i Stanisława Kłosowskiego, dotyczyło wspólnego dziedzictwa kulturowego Polski i Ukrainy.

4. Filmy:

a) **Radruż – cerkiew na dawnych Kresach Rzeczypospolitej.**

Film na podstawie scenariusza i z głównym udziałem Janusza Mazura, przygotowany przez Krystiana Kłysewicza, powstał w ramach projektu *Drewniane cerkwie*

- *ukryte skarby wspólnej turystyki regionu Karpat*, opowiada o historii, architekturze i wnętrzu Zespołu Cerkiewnego w Radrużu (dostępny w trzech wersjach językowych).

b) **Bitwy pod Kobylanką 1 i 6 maja 1863 r.**

Film, przygotowany w oparciu o muzealne eksponaty, według scenariusza i pomysłu Dariusza Sałka, omawiał historię powstania styczniowego, w tym przede wszystkim działań na terenie dzisiejszego powiatu lubaczowskiego oraz walk pod Kobylanką w maju 1863 r.

c) **Pomnik na Plebańskim Polu.**

Film przygotowany w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu, przypominający historię tzw. Plebańskiego Pola pomiędzy Lubaczowem, a Dachnowem, na którym znajdowała się zbiorowa mogiła Żydów pomordowanych w trakcie II wojny światowej. Film z udziałem starosty lubaczowskiego Zenona Swatka.

d) **Moje Kresy – wspomnienia mieszkańców powiatu lubaczowskiego.**

Film przygotowany przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Lubaczowie i Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Płd.-Wsch. Oddział w Lubaczowie, z udziałem Piotra Zubowskiego (wstęp do filmu z wprowadzeniem do tematyki Kresów).

5. Koncerty:

- a) Koncert zespołu **Wernyhora** w ramach Nocy Muzeów 2021, zorganizowany w formule hybrydowej, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 16 maja 2021 r.;
- b) Koncert **Zespołu Muzyki Dawnej i Tradycyjnej Vox Angeli PL**, przygotowany wspólnie z Podkarpacką Regionalną Organizacją Turystyczną w ramach Otwartego Szlaku Architektury Drewnianej w województwie podkarpackim, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 27 czerwca 2021 r.;
- c) Koncert grupy **Suplikanci** „Od powietrza... - tradycyjne podkarpackie pieśni przeciwko zarazie”, jako jedno z wydarzeń Festiwalu Dziedzictwa Kresów, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 29 lipca 2021 r.;
- d) Koncert **Męskiego Zespołu Muzyki Cerkiewnej „Katapetasma”**, jako wydarzenie towarzyszące wystawie ikon Sebastiana Niestoja, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 11 września 2021 r.

VIII. PROMOCJA.

1. Materiały promocyjne drukowane:

- a) drukowane zaproszenia, foldery i katalogi wystaw,
- b) plakaty promujące wydarzenia organizowane przez Muzeum wywieszane na słupach ogłoszeniowych w Lubaczowie, tablicach ogłoszeniowych oraz wybranych miejscach na terenie powiatu lubaczowskiego,

- c) ulotki Muzeum Kresów w Lubaczowie, Zespołu Cerkiewnego w Radrużu oraz Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie dostępne w siedzibie głównej Muzeum i w budynku muzealnym w Radrużu oraz wybranych punktach informacji turystycznej na terenie województwa podkarpackiego,
- d) kalendarz na 2022 r. pt. *Krzyże bruśnieńskie w rysunku Andrzeja Pellera*.

2. Internet:

- a) zamieszczanie informacji na temat działalności na stronie internetowej Muzeum,
- b) kampanie promocyjne Muzeum, Zespołu Cerkiewnego w Radrużu oraz Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie na profilach facebookowych, cykliczne zamieszczanie postów dotyczących wydarzeń i zbiorów Muzeum;
- c) utworzenie konta na youtube Muzeum;
- d) udostępnienie w Internecie 6 wirtualnych wycieczek po cerkwiach na terenie powiatu lubaczowskiego;
- e) przygotowanie 1 interaktywnej mapy prezentującej dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze powiatu lubaczowskiego – domena odkryj.powiatlubaczowski.pl;
- f) informacje o działaniach Muzeum zamieszczane na lokalnych portalach informacyjnych: elubaczow, zlubaczowa oraz na ogólnopolskim portalu Onet;
- g) przygotowanie relacji wideo, również na żywo, z wernisaży wystaw;
- h) emitowanie w Internecie zaproszeń w postaci krótkich filmów na wystawy i inne wydarzenia kulturalne przygotowane przez Muzeum – zaangażowanie wszystkich pracowników merytorycznych Muzeum;
- i) przygotowanie profesjonalnej dokumentacji fotograficznej z wydarzeń organizowanych przez Muzeum i publikowanie ich w Internecie.

3. Prasa:

- a) artykuły na temat działalności Muzeum ukazały się m.in. w gazetach i czasopiśmie takich jak: „Życie Podkarpackie”, „Kresowiak Galicyjski”, „Lubaczów 2021”, „Gazeta Horyniecka”, „Roztoczański Głos”, „Podkarpacki Informator Kulturalny”.

4. Radio:

- a) udzielano wywiadów radiowych dla takich stacji jak: Polskie Radio Rzeszów, Katolickie Radio Zamość, Jedyńka. Program 1 Polskiego Radia, Program 2 Polskiego Radia;
- b) z siedziby głównej Muzeum zorganizowano audycję „Jedyne Takie Miejsce”, prowadzonej przez Romana Czejarka, w Jedyńce. Programie 1 Polskiego Radia;
- c) z Zespołu Cerkiewnego w Radrużu zorganizowano audycję „Perły Podkarpacia” Polskiego Radio Rzeszów.

5. Telewizja:

- a) relacje z wydarzeń oraz wywiady z pracownikami ukazały się w programach informacyjnych emitowanych przez TVP1, TVP Info, TVP3 Rzeszów, POLSAT.

6. Inne:

- a) Opracowanie nowej, spójnej identyfikacji Muzeum Kresów w Lubaczowie oraz oddziałów: Zespołu Cerkiewnego w Radrużu i Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie: logotypu, księgi znaku, materiałów promocyjnych, identyfikatorów, odzieży służbowej dla pracowników Zespołu Cerkiewnego w Radrużu, ulotek itd.;
- b) ustawienie 3 nowych tablic wolnostojących w Radrużu i Nowym Bruśnie, a także 3 nowych tablic naściennych;
- c) Współpraca z Podkarpacką Regionalną Organizacją Turystyczną w zakresie wzmocnienia ruchu turystycznego na terenie powiatu lubaczowskiego oraz w obiektach należących do Muzeum;
- d) Współpraca z wydawnictwami publikującymi książki o ziemi lubaczowskiej i Kresach dawnej Rzeczypospolitej – wejście we współpracę w zakresie dystrybucji wydawnictw w Lubaczowie i w Radrużu;
- e) Współpraca z regionalnymi artystami/rękodzielnikami w zakresie dystrybucji ich prac w obiektach należących do Muzeum.

IX. PRACE REMONTOWO-KONSERWATORSKIE.

1. Muzealia.

W zakresie działań Pracowni Konserwatorskiej wykonano m.in. dezynsekcje przy obiektach drewnianych i tkaninach z Działu Etnografii i Budownictwa Drewnianego oraz Działu Historycznego (m.in. kożuchy, kufry, skrzynie wiane, niecki, ławki drewniane, które docelowo znajdują się w cerkwi św. Paraskewy w Nowym Bruśnie). Dokonano przeglądu stanu zachowania przy wybranych obiektach w przestrzeniach magazynowych poszczególnych działów, a także na wystawach stałych Muzeum. Podjęto starania związane z ustabilizowaniem wilgotności na wystawach stałych Muzeum.

2. Obiekty należące do Muzeum.

a) Prace konserwatorskie na cmentarzu w Zespole Cerkiewnym w Radrużu.

Koszt całkowity: **189 426,30 zł**

Finansowanie: Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach programu „Ochrona zabytków”.

Prace konserwatorskie objęły 62 nagrobki na tzw. dużym cmentarzu. Był to kolejny etap prac konserwatorskich realizowanych od 2016 r. na dawnych cmentarzach parafialnych w Zespole Cerkiewnym w Radrużu.

b) Prace konserwatorskie przy Świątlicy Wiejskiej z Opaki na terenie Zespołu Zamkowo-Parkowego przy Muzeum Kresów w Lubaczowie.

Koszt całkowity: **29 899,33 zł**

Finansowanie: Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków z siedzibą w Przemyślu

Prace objęły stolarkę drzwiową i okienną: konserwację oraz wymianę zniszczonych elementów na nowe. Świątlica wiejska z Opaki jest jednym z obiektów, które tworzyć będą w przyszłości Park Etnograficzny „Przygródek – Wspólnota kultur”. Obiekt zostanie zaadaptowany jako dom żydowski.

c) Translokacja drewnianej stodoły z ul. 3 Maja w Lubaczowie na teren Zespołu Zamkowo-Parkowego w Lubaczowie.

Obiekt zostanie odtworzony w przyszłości jako zaplecze gospodarcze Świątlicy Wiejskiej z Opaki (domu żydowskiego). Stodoła stanowi własność Muzeum i staraniem placówki została wpisana do rejestru zabytków. Translokację została wykonana w ramach środków własnych Muzeum.

d) Translokacja drewnianej zagrody z Wólki Horynieckiej do Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie.

Translokację wykonano w ramach środków Gminy Horyniec-Zdrój i środków własnych. Pod nadzorem Muzeum odbyła się rozbiórka zagrody, jej szczegółowa inwentaryzacja (uzgodnienie z opracowanym projektem konserwacji odtworzenia założenia), a także zabezpieczenie materiału rozbiórkowego na terenie Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie.

e) Prace porządkowe i zabezpieczające na cmentarzu w Zespole Cerkiewnym w Nowym Bruśnie.

W ramach działań, których inicjatorem było Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Lubaczowskiej, i które sfinansowano ze środków programu „Wspólnie dla dziedzictwa” Narodowego Instytutu Dziedzictwa, uporządkowano dawny cmentarz parafialny z nagrobkami grecko- i rzymskokatolickimi oraz kalwińskimi (wykoszono trawę, usunięto samosiejki, zebrano zalegające śmieci).

X. PRACE INWESTYCYJNE I REMONTOWE.

a) Budowa budynku magazynowo-składowego dla Muzeum Kresów w Lubaczowie – etap IV.

Koszt całkowity: 420 000,00 zł

Finansowanie: Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu (325 000,00 zł), Samorząd Województwa Podkarpackiego (92 500,00 zł), Powiat Lubaczowski (52 500,00 zł).

W ramach zadania zostaną wykonane roboty budowlane wewnętrzne (posadzki, ściany, schody, barierki, okładziny ścian płytkami), instalacja wentylacji mechanicznej i klimatyzacji w budynku, instalacja wodociągowa i kanalizacyjna oraz instalacja c.o. grzejnikowa i ciepła technologicznego w budynku.

b) Rozbiórka budynku magazynowego na terenie Zespołu Zamkowo-Parkowego oraz budowa nowego zaplecza (wiaty) dla powstającego Parku Etnograficznego „Przygródek – Wspólnota Kultur”.

Rozebrano murowany parterowy budynek magazynowy, zagrażający bezpieczeństwu publicznemu (w 2020 r. osunęła się jedna ze ścian), a także wybudowano nową drewnianą zadaszoną wiatę, która jest zapleczem budowy Parku Etnograficznego „Przygródek – Wspólnota kultur”. Działanie wykonano ze środków własnych.

c) Wykonanie systemu alarmowego, przeciwpożarowego oraz rozbudowa systemu monitorującego w budynku muzealnym w Zespole Cerkiewnym w Radrużu.

d) Przygotowanie dokumentacji projektowej związanej z podłączeniem siedziby głównej Muzeum Kresów w Lubaczowie do miejskiej sieci wodno-kanalizacyjnej (ścieki).

Działanie wykonano w ramach środków własnych Muzeum.

e) Wymiana oświetlenia w budynku głównym Muzeum Kresów w Lubaczowie (w etapach).

W 2021 r. wymieniono oświetlenie w przestrzeniach otwartych I, II i III kondygnacji (hol i szatnia, sala wystaw czasowych, wystawa stała „Portret reprezentacyjny i epitafijny”).

f) Stały serwis i prace remontowe systemów gaśniczych w cerkwi św. Paraskewy w Zespole Cerkiewnym w Radrużu (system gaszenia mgłowego, system wczesnej detekcji dymu).

XI. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA.

Zaplanowano następujące działania w ramach współpracy międzynarodowej:

a) ***Drewniane cerkwie – ukryte skarby wspólnej turystyki regionu Karpat.***

Łączny koszt projektu (środki Muzeum): **33 172,86 Euro**

Okres realizacji: 1 listopada 2019 r. – 30 kwietnia 2021 r.

Partner: Agencja Rozwoju Regionalnego i Współpracy Zagranicznej „Zakarpacie” Obwodu Zakarpackiego w Użhorodzie (Ukraina)

Źródło finansowania: Program Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2014–2020

Celem projektu były wspólne, polsko-ukraińskie działania mające na celu promocję i ochronę materialnego dziedzictwa regionu Karpat, a w szczególności drewnianej architektury cerkiewnej. Poszczególne działania w ramach projektu opisano we właściwych częściach sprawozdania z działalności.

b) ***EduGame. Innowacyjne narzędzia edukacyjne do zarządzania ochroną dziedzictwa – grywalizacja w procesie dydaktycznym.***

Łączny koszt projektu: **26 291,00 Euro**

Okres realizacji: wrzesień 2019 r. – grudzień 2022 r.

Partnerzy: Politechnika Lubelska, Politechnika w Mediolanie i Muzeum Dom Dantego we Florencji, Uniwersytet da Beira Interior w Covilhi oraz Muzeum Archeologiczne Jose Monteiro w Fundao.

Źródło finansowania: Erasmus+ Programme 2014–2020 Partnerstwa strategiczne

Celem projektu jest opracowanie i wdrożenie innowacyjnego modułu dydaktycznego „Zarządzanie dziedzictwem kulturowym”, składającego się z programu nauczania, materiałów dydaktycznych i edukacyjnej gry fabularnej.

c) ***Latopis Pomorzan i skarby Skarbka.***

Okres realizacji: sierpień – listopad 2021 r.

Źródło finansowania: Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą Polonika w ramach programu „Polskie dziedzictwo kulturowe za granicą – wolontariat 2021” (Muzeum jako partner realizującego działania Stowarzyszenia Magurycz).

W ramach projektu zaplanowano remont 20 polskich i ukraińskich nagrobków na cmentarzach w Pomorzanach w rejonie złoczowskim oraz w Zakładzie w rejonie mikołajowskim na Ukrainie, nagranie relacji mieszkańców obu miejscowości, przygotowanie wystawy oraz katalogu wystawy (w formie kalendarza).

d) ***In between? – Neighbours Meet in the Borderlands***

Okres realizacji: lipiec–wrzesień 2021 r.

Muzeum jako partner Instytutu Europejskiej Sieci Pamięć i Solidarność, Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku oraz Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” we Wrocławiu.

„In between?” to projekt edukacyjny skierowany do studentów różnych kierunków, m.in. historii, antropologii kulturowej, dziennikarstwa, socjologii czy kulturoznawstwa. Uczestnicy otrzymują możliwość przeprowadzenia badań metodą oral history na europejskich pograniczach. Muzeum, jako partner, przygotowuje program kulturalny dla studentów na pograniczu polsko-ukraińskim.

Opracował: Piotr Zubowski, na podstawie sprawozdań przedłożonych przez pracowników Muzeum Kresów w Lubaczowie